

Afb. 1: Foto van het lattenkliersbedrijf David te Poperinge in 1903.

Het lattenkliersbedrijf David te Poperinge in 1903

Mark Adriaen

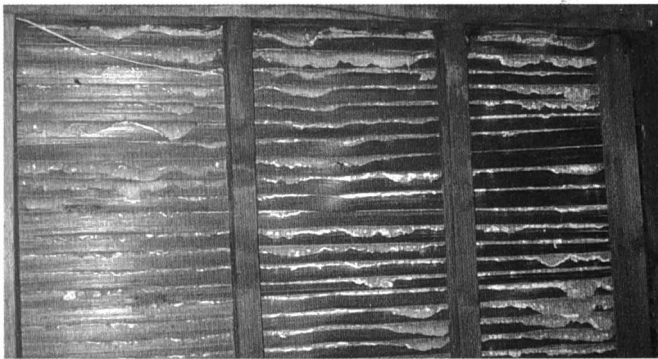
Het lattenkliersberoep is één van de traditionele ambachten die na de tweede wereldoorlog verdwenen. Terwijl klompen maken, manden maken, dorsen en vlas zwingelen nog steeds gedemonstreerd worden op folkloremarkten, is de vaardigheid van het latten klieven vrijwel volledig verdwenen. Gelukkig beschikken we nog over collecties met lattenkliersgereedschap. Ook een foto is belangrijk erfgoed omdat de stiel er prachtig mee geïllustreerd wordt.

Plafondlatten

Stammen van eiken en sparren werden met hamer, wig en mes gekliefd tot fijne latten van 80 tot 135 cm lang volgens de vraag. Het waren de plafondlatten die op de zolderbalken genageld werden. Ze

moesten voldoende lang zijn om de afstand tussen drie balken te overbruggen. De latten waren 2,5 cm tot 3 cm breed en 3 mm tot 4 mm dik. Ze werden door stukadoors met een geringe tussenruimte naast elkaar op de balken genageld, en met pleister bestreken. Doordat het pleister in de ruimte tussen de latten zich bij droging opspande, was er een goede hechting van het pleisterwerk op de latten.

Deze techniek werd ook toegepast bij het plaatsen van vakwerk wanden in herenhuizen. In feite was dit een voortzetting van het houtvlechtwerk in de vroegere vakwerkbouw in onze streken. Hiervoor werden takken gebruikt die door houthakkers gespleten werden.

Afb. 2: Binnenkant van een muur in vakwerk in het kasteel De Meidoorns te Gentbrugge, bouwjaar 1888. De plafondlatjes zijn in sparrenhout.

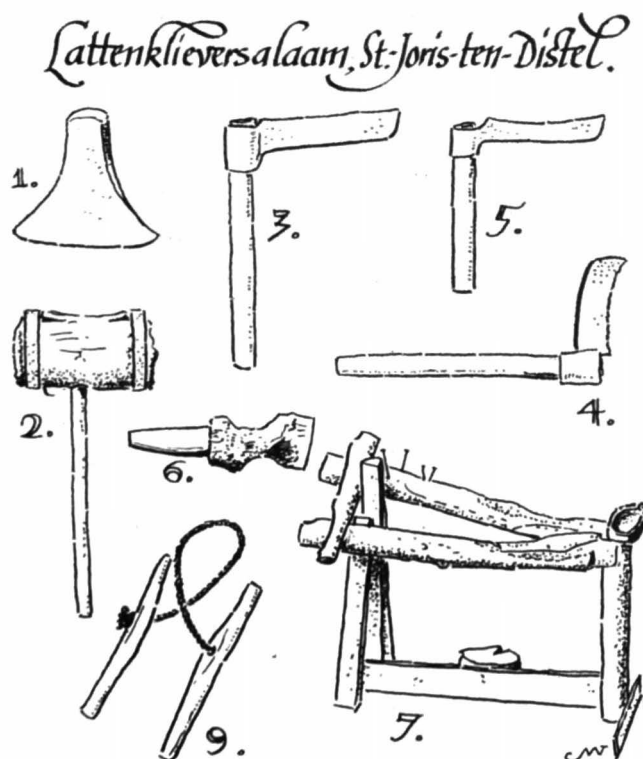
Lattenklievers in Sint-Joris-ten-Distel

In Sint-Joris-ten-Distel begon men in 1861 met lattenklieven. De gebroeders De Kuyper van Sint-Joris-ten-Distel zouden er de stiel "uitgevonden" hebben.

Het waren de broers Henri Lemahieu (1857-1914) en Isidoor Lemahieu (1866-1921) die er in 1888 het splijten van latten op grote schaal aanpakten. Henri en Isidoor Lemahieu waren afkomstig van Langemark, waar hun vader Charles een houthandel had. Charles Lemahieu werd geboren te Vlamertinge. Hij was er ook al actief in de houthandel. Hij vervaardigde er hoppepersen voor de hoppestaakvelden in de streek van Poperinge. De broers Lemahieu richtten na hun huwelijk elk een eigen houtbedrijf op, Henri te Beernem en Isidoor te Sint-Joris-ten-Distel. Isidoor Lemahieu had een grote stoomzagerij aan het kanaal Gent-Brugge. Er werd sparrenhout gebruikt uit de omringende bossen van het Bulskampveld, maar door de sterk stijgende vraag werd er vanaf 1889 ook zeer veel noords sparrenhout ingevoerd vanuit Rusland. De boomstammen werden in vloten van de Gentse haven naar de zagerij getrokken, maar ook per spoor vervoerd. Aan het station van Beernem werden ze met wagens afgehaald. Beide broers hadden vele tientallen lattenklievers in dienst, die voor hen in *lattenkoten* plafondlatten vervaardigden met op maat gezaag-

de boomstammen, die de Lemahieus vanuit hun zagerijen leverden. Naderhand werden te Sint-Joris-ten-Distel gelijkaardige bedrijven opgericht door Frederic Musschoot, Carolus Cornelis, Theofiel De Gersem en de coöperatieve De Voorzorg van pastoor Delorge. In het begin van de twintigste eeuw kwam meer dan driekwart van de plaatselijke arbeidersbevolking in Sint-Joris-ten-Distel aan de kost met deze stiel, die weinig inrichting vergde. Een bok of stelling met twee dwarsliggers, een krulmes, een latmes en een houten hamer waren het basisgereedschap voor dit beroep. Sint-Joris-ten-Distel werd als lattenknieversdorp een begrip. In 1993 kreeg de plaatselijke kunstenaar Jan Claude Vanhaecke de opdracht een beeld te maken ter herinnering aan dit verdwenen beroep. Het werd een expressieve lattenkniever, gebakken in steengoed.

In september 1967 kon Jozef Weyns het gereedschap van lattenkniever Henri De Gersem uit Sint-Joris-ten-Distel verwerven voor het Openluchtmuseum te Bokrijk. Henri De Gersem werd geboren op 7 september 1912, als zoon van lattenkniever Theofiel De Gersem, en was een van de laatste lattenknievers in Sint-Joris-ten-Distel.

1. Grote wegge (Bokrijk inventarisnr. B.67.639) ~ 2. Knieflammer (B.67.640) ~ 3. Kniever (B.67.641) ~ 4. Krulder (B.67.643) ~ 5. Latmes (B.67.642) ~ 6. Hamer (B.67.644) ~ 7. Latte-spriet (B.67.646) met kloeef (B.67.647) ~ 9. Zwingel (B.67.649).

De foto: lattenknievers te Poperinge in 1903 (afb. 1)

De foto van 23 cm op 16,5 cm is genomen op 9 november 1903 in het lattenknieversatelier David in de Duinkerkestraat te Poperinge. De datum werd door de fotograaf in het glazen cliché ingekrast ter hoogte van de deur. Dankzij een mondelinge getuigenis kennen we de fotograaf: Achille Malbrancke. Hij was van 1890 tot 1909 beroepsfotograaf te Poperinge. Eerst woonde hij in de Bruggestraat 15. Later verhuisde hij naar nummer 21. Hij noemde zich "Photographe - Deminateur" en "Lichttekenaar". Boven zijn deur hing er een houten uithangbord met zijn naam en beroep. In 1907 schrijft hij in een advertentie: "Op aanvraag begeef ik mij overal ten huize zonder verhooging van prijs".

Op de foto zien we aan de rechtermuur meerdere bundels afgewerkte latten recht staan. Aan deze gemetselde muur hangen twee spanzagen om de boomstammen op de gewenste maat te zagen. De lijst met de kostprijs van de vervaardigde latten volgens afmeting staat in drie kolommen ("K-M", "G-M" en "T-L") op een houten bord "Tarif des lattes" aan de wand in vakwerk achter de lattenknievers. Telkens is de lengte van de latten (van 0,90 m tot 1,50 m), het aantal paar latten per bundel (54 tot 30) en de prijs (3 tot 9 fr.) vermeld. Aan deze wand met buitendeur, een enkel en een dubbel raam, hangen drie petroleumlampen. Er zijn drie werkbanken (lattenknieverspaarden) in gebruik. Ze bestaan zoals in Sint-Joris-ten-Distel uit drie rechte stammen waarop twee horizontale stammen in een scherpe hoek gemonteerd zijn. De horizontale stammen zijn op een derde van de lengte ingekapt en ze scharnieren schaarvormig in de hoek om het te verwerken hout vast te kunnen klemmen, zowel in verticale als in horizontale positie. Achter ieder paard staan de halfafgewerkte producten. Op de verharde aarden vloer ligt het houtafval van het knieven. Dit hout werd aan de plaatselijke broodbakkers geleverd.

Identificatie van de personen, van links naar rechts:

1. Emiel David, Miel genoemd.
2. Henri Verbiese, lattenknieversknecht. Hij werd geboren te Poperinge op 11-03-1862 als zoon van koopman Fidèle Verbiese en Nathalie Messelyn. Hij woonde in de Pottestraat 64 te Poperinge. In 1931 woonde hij in de Roesbruggestraat 81 te Proven. In de kiezerslijst was hij ingeschreven als lattenkniever. Wellicht werkte hij in het lattenknieversbedrijf van Prosper Pareyn te Proven.
3. Arthur David, Tuur genoemd.
4. Maurits Bonduelle, leerjongen lattenkniever, 16 jaar.
5. Cyriel David, gehuwd met Georgine Beddeleem.

Deze personen demonstreren de diverse stappen van hun ambacht:

- Cyriel David (5) klieft een *bulle* (een op maat gezaagd stuk boomstam) in twee met een kerfhamer en een grote kliefbijl.
- Henri Verbieze (2) verkleint het *schier* (vierde deel van een *bulle*) met een groot kliefmes. Het hout staat recht geklemd in het paard.
- Maurits Bonduelle (4) verkleint het hout verder met een kort kliefmes tot vierkante balkjes. Het balkje staat ook recht in zijn paard en rust op een houten blok.
- Arthur David (3) doet de eindafwerking en splijt de plafondlatten met een lattenmes. Hiervoor is het balkje horizontaal geklemd in zijn paard. Door te wrikken met het lattenmes splijt hij het hout in de richting van de houtnerven. Deze techniek gaf de beste kwaliteit van latten. Het alternatief was evenwijdig met de jaarringen te splijten, wat gemakkelijker was, maar met het nadeel dat de latten buigzamer waren.
- Emiel David (1) verpakt de latten per 100 lopende meter.

Voor de werkzaamheden van Arthur David hebben we vergelijkingsmateriaal dank zij een recentere foto met lattenkliever Valère Ornelis uit Sint-Joris-ten-Distel. Hij is op een gelijkaardige manier aan het werk met het lattenmes. Enkel de houten kliefhamer wijkt af. Het paard werd in Sint-Joris-ten-Distel een *spriet* genoemd. Valère Ornelis schonk zijn gereedschap aan het Provinciaal Museum Bulskampveld te Beernem.

Afb. 4: Foto met Valère Ornelis, catalogus Museum Bulskampveld te Beernem.

Dankzij hulp van vrienden-vorsers (Johan Adriaen, Christiaan Depoorter, Paul-Johan Desegher, Willy Tillie, Ivan Top en Henri Vandenberghe) konden 39 lattenklievers te Poperinge geïdentificeerd worden. Dit illustreert het economisch belang van de lattenklieverij te Poperinge van 1871 tot 1950.

Het lattenknieversbedrijf David te Poperinge

Emiel, Arthur en Cyriel David waren broers. Het familiebedrijf was opgericht door hun vader Amand David. Later gingen de broers elk hun eigen weg als lattenkniever; ook de leerjongen, Maurits Bonduelle, startte een eigen zaak.

- Amand David (°1840) was bij zijn huwelijk op 11 januari 1871 met Louise Philomène Meneboo lattensplijter in de Casselstraat te Poperinge. Zijn ouders, Franciscus Martinus David en Rosalie Salomé waren herbergiers in de Casselstraat te Poperinge. (1) Amand David was sinds 1869 lid van de Poperingse kruisboogilde Sint-Joris. Op 2 januari 1873 woonden Amand (Amandus Romualdus) en Louise Philomène David-Meneboo nog in de Casselstraat, maar op 28 januari 1874 was Amand David lattensplijter in de Priesterstraat 3 te Poperinge, waar hij woonde tot aan zijn overlijden in 1901. Amand David werd er tevens herbergier en winkelier. De woning was gelegen in het begin van de Priesterstraat aan de rechterkant. De woning paalde aan de herberg "Petit Paris" aan de hoek van de Gasthuisstraat en de Priesterstraat.

Het lattenknieversatelier was gevestigd in de Duinkerkestraat te Poperinge, het latere magazijn Covemaeker, nu het appartementsgebouw "De plokker". Het was een gebouwtje in vakwerk met "geblindeerde" vensters. Daar werd de foto van 9-11-1903 gemaakt. Amand en Louise David-Meneboo hadden een kinderrijk gezin: Emilius (1871), lattensplijter; Helena (1873); Felicia (1874), kleermaakster; Cyrillus (1875), lattensplijter; Arthur (1876), lattensplijter; Alphontius (1877), kleermaker; Eugenius (1878); Maria (1880), kleermaakster; Petrus (1882), schrijver en Emma (1886). (2)

Bij het overlijden van lattenkniever Amand David op 17 december 1901 woonden nog zes kinderen in: Arthur David-Beddeleem, Emile David-Deconinck, Felicia, Alphonse, Marie en Pierre David. De naaisters Felicia en Marie David bleven ongehuwd en bleven in het ouderlijk huis wonen. Na hun overlijden werd de woning eigendom van Valère David, zoon van lattenkniever Cyrille David.

- Emiel David (°1871) trouwde op 28 november 1905 met Sophia Maria Deceuninck. Ze gingen in café Boldershof in de Veurnestraat te Poperinge wonen. Er was een *boltra* 'plaats waar men het bolspel speelde' en hij was er lattenkniever. Het laatst woonde hij in het Sint-Michielsstraatje te Poperinge.
- Athur David (°1876) huwde op 2 oktober 1907 met Helene Juliana Beddeleem. Hij was lattenkniever in de Bruggestraat te Poperinge. Hij had er tevens de herberg "In de Ster", waar eveneens een *boltra*

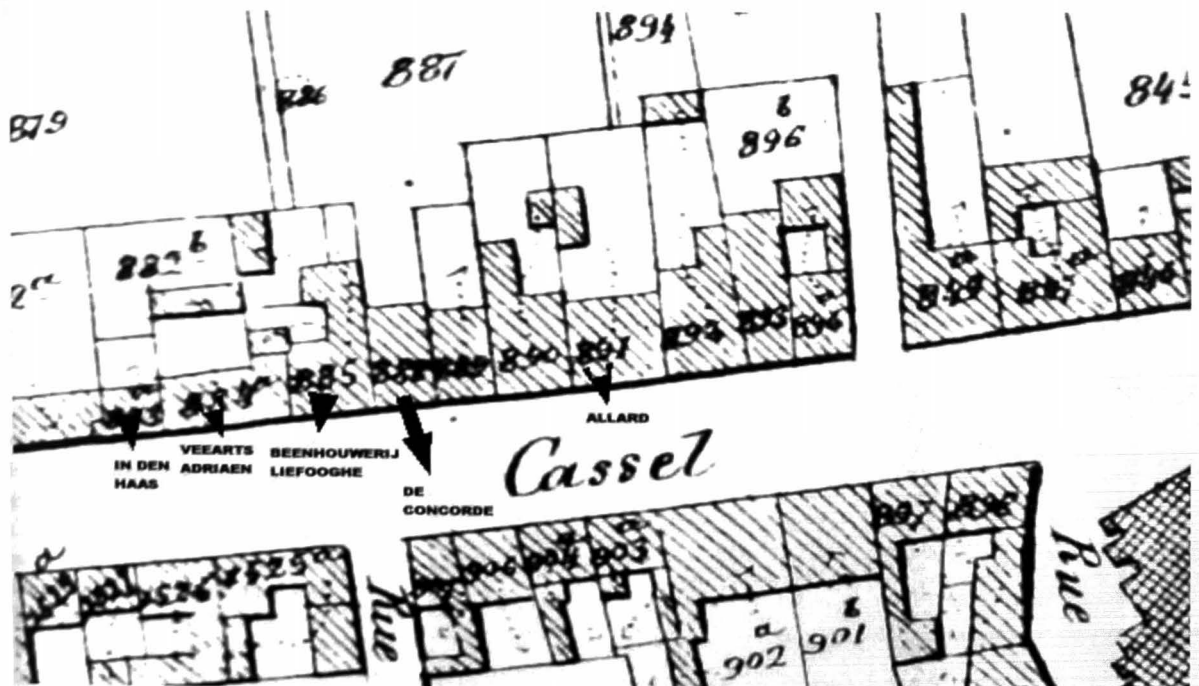
(1) Amandus Romualdus David (°Poperinge 10-06-1840 † 17-12-1901) - Louise Philomène Meneboo (°Poperinge 10-05-1840) - Franciscus Martinus David (°Godewaarsvelde omstreeks 1798 †Poperinge 30-05-1865) - Rosalie Salomé (°Godewaarsvelde omstreeks 1800)

(2) Emilius Cornelius David (°Poperinge 26-09-1871), lattensplijter / Helena Maria Cornelia David (°Poperinge 02-01-1873) / Felicia Maria Cornelia David (°Poperinge 28-01-1874), kleermaakster / Cyrillus Ludovicus David (°Poperinge 16-01-1875), lattensplijter / Arthur Josephus David (°Poperinge 29-05-1876), lattensplijter / Alphontius Cornelius David (°Poperinge 23-07-1877), kleermaker / Eugenius Augustus David (°Poperinge 10-09-1878) / Maria Ludovica David (°Poperinge 17-08-1880), kleermaakster / Petrus Franciscus David (°Poperinge 02-07-1882 †Poperinge 02-08-1906), schrijver / Emma Ludovica David (°Poperinge 01-07-1886)

was. Op de kiezerslijsten van 1920 en 1927 is hij nog vermeld als lattenkliever.

- Cyriel David (°1875) hield café De Concorde in de Casselstraat 53 te Poperinge, waar er een *boltra* op het gaai werd was. Hij oefende zijn beroep als lattenkliever uit in het atelier in de Duinkerkestraat, waar ook zijn vader werkzaam was. Hij was in 1903 reeds gehuwd met Georgine Beddeleem, zus van Helene. Cyriel David is vroeg gestorven. Hij stond in de kiezerslijst van 1920 nog ingeschreven als lattenkliever, maar niet meer in 1927. Later verhuisde het gezin naar café Doolhof in de Westouterseweg te Poperinge. Er waren drie zonen: Maurice (°Poperinge 23-02-1900), Valère en André. Maurice stond in de kiezerslijst van 1927 nog ingeschreven als lattenkliever, maar werd kort daarna haarkapper in de Casselstraat te Poperinge. Valère ging werken in de ressortfabriek Colaert te Poperinge en is later les gaan geven in het VTI te Veurne. André David werd lattenkliever in het bedrijf van zijn vader Cyriel. Hij heeft na het overlijden van Cyriel David nog latten *gespleten* samen met zijn moeder Georgine David-Beddeleem in café Doolhof. André David is laat getrouwd met Jeanne Merlevede, omstreeks 1951. Daarna is hij gestopt met lattenklieven en is hij beenhouwer geworden in de Duinkerkestraat te Poperinge, schuin tegenover de vroegere lattenklieverij van zijn vader en grootvader. Toen André stopte met zijn lattenklieversbedrijf heeft hij in de herberg Doolhof een koopdag gehouden en al zijn gereedschap verkocht. Er was een grote lintzaag om de *bullen* op maat te zagen. Er waren veel geïnteresseerden en de verkoopprijzen waren vrij hoog.

Afb. 5: Situering van de herberg De Concorde op de kadastrale Popp-kaart van Poperinge.

De lattenknievers Cyriel en André David woonden in de onmiddellijke nabijheid van hun grootste afnemer, de plafonneursfamilie Allard in de Casselstraat, die van 1840 tot 1960 te Poperinge bedrijvig was.

Het lattenknieversbedrijf Maurits Bonduelle te Poperinge

Maurits Bonduelle werd geboren te Poperinge op 13 maart 1887. Zijn ouders Alphons (°1871) en Marie Louise Beddeleem (°1876) woonden er in de Nieuwstraat. (3) Alphons Bonduelle deed vanaf 1919 tot 1929 in opdracht van de stad met paard en kar de vuilnisophaling. Het paard stond thuis in de Nieuwstraat. De jonge Maurits Bonduelle ging in de leer bij de lattenknievers David. Vader Bonduelle moest éénmalig honderd goudfranken leergeld betalen aan de lattenknieversfamilie David. In 1910 huwde Maurits Bonduelle met Anna Beddeleem, (4) zus van Helene David-Beddeleem en van Georgine David-Beddeleem. Zo werd Maurits Bonduelle schoonbroer van de lattenknievers David, waar hij de stiel geleerd had. Bij zijn huwelijk bouwde hij een *kot* op de grond van zijn vader in de Nieuwstraat te Poperinge, en begon er *op zijn eigen* 'als zelfstandige' latten te splijten. Net als zijn leermeesters David gebruikte hij enkel eikenhout om latten te klieven. Plafondlatten in sparrenhout waren goedkoper, maar ze braken gemakkelijker.

Op woensdag 6 februari 1907 had in West-Vlaanderen de loting plaats. De jonge Poperingse mannen van 19 jaar moesten naar het stadhuis om een lotje te trekken in aanwezigheid van de burgemeester.

Maurits Bonduelle trok het nummer 162 en was 'er uit geloot'. Hij was vrij van de drie jaar lange legerdienst. Uiteraard werd dit stevig gevierd met allen die door de loting vrij waren van militaire dienst. Er werd een gelegenhedsfoto genomen met tien feestvierders. Lattensplijter Maurits Bonduelle staat derde van rechts. (5) De laatste loting had plaats in februari 1909.

Afb. 6: De uitgelote feestvierders van 1907.

(3) Alphons (°Poperinge 25-10-1871) - Marie Louise Beddeleem (°Poperinge 07-05-1876)

(4) Anna Beddeleem (°Poperinge 5 juli 1884, † 7 oktober 1953)

(5) Vierde van rechts is Hektor Deschodt. Eerste van links is Achiel Degruyter. De middelste bovenaan is Jerome Dewancker. Rechts naast hem staat Mahieu.

Afb. 7: Café Saint-Laurent.

Maurits Bonduelle kwam bij zijn huwelijk in 1910 inwonen bij zijn schoonfamilie in de herberg Saint-Laurent op de Grote Markt 9 te Poperinge. Het echtpaar Maurits en Anna Bonduelle-Beddeleem baatten de herberg verder uit. Maurits trok dagelijks te voet van de herberg naar zijn werkplaats in de Nieuwstraat, terwijl zijn vrouw het café openhield. De ouders van Anna Beddeleem waren Theophile Beddeleem en Maria Cornelia Debyser.⁽⁶⁾ Ze woonden eerst in de Krombekerstraat te Poperinge, waar moeder Maria Beddeleem-Debyser een winkeltje hield. Theophile was postbode, "facteur ter brievenpost". Hij moest de hele stad Poperinge doen. Hij is vroeg gestorven, in 1891, en zijn weduwe is met haar kinderen naar café Saint-Laurent op de Markt verhuisd.

Het was een herberg van brouwerij Germain Devos in de Veurnestraat. Zij was er in 1900 nog steeds uitbaatster. Het gezin had 16 kinderen, waarvan er 11 in leven bleven.

Afb. 8: Foto van het gezin Beddeleem rond 1900 door fotograaf Achille Malbrancke. Zittend, van links naar rechts: Irma, Anna en Kamiel Beddeleem, Maria Beddeleem-Debyser, Georgine en Maria Beddeleem. Staand, van links naar rechts: Helene, Albert, Maurice, Gaspar, Emiel en Gabriëlle Beddeleem.

(6) Theophile Beddeleem (*Poperinge 23-05-1842 †Poperinge 11-05-1891) - Maria Cornelia Debyser (*Poperinge 14-11-1842 †Poperinge 16-10-1909).

(7) Helene Juliana Beddeleem *Poperinge 03-08-1879), gehuwd met Arthur David / Georgine Beddeleem (*Poperinge 26-08-1875), gehuwd met Cyriel David / Anna Beddeleem (*Poperinge 05-07-1884 †07-10-1953), gehuwd met Maurits Bonduelle.

Drie dochters Beddeleem huwden met een lattenkliever: Helene Juliana (*1879) huwde met Arthur David, Georgine (*1875) met Cyriel David en Anna (*1884) met Maurits Bonduelle. (?) Gabriëlle Beddeleem huwde met trambediende Charles Wouters. Zij woonden in de herberg Saint-Laurent met de familie Beddeleem en waren er een tijdlang uitbaters. Na 1911 trokken ze weg.

In 1917 werd Maurits Bonduelle toch nog gemobiliseerd. Hij werd oudstrijder en vuurkruiser 1914-18. Hij ontving een decoratie met getuigschrift. Zijn echtgenote Anna Beddeleem vluchtte op het einde van de oorlog naar Souchier in Frankrijk.

Er waren drie kinderen: Lucien, Albert (°Souchier 01-11-1918) en Denise Bonduelle. Lattenkliever Arthur David werd dooppeter van Denise Bonduelle.

Maurits Bonduelle kocht zijn eikenhout bij de paters van de Sint-Sixtusabdij te Westvleteren, waar er nog steeds veel bos is, én bij Maurice Van Lierde in de Krombeekseweg te Poperinge. Maurice Van Lierde woonde in het "Chalet de l'Amitié", het hoge huis links naast de herberg "Het Jagershof". Hij was opzichter (*maljant*) voor de adellijke familie "de Hoeffinies", die er in de buurt veel bos hadden. Maurice Van Lierde mocht opdracht geven om er bomen te rooien. Het lattenknieversbedrijf van Maurits Bonduelle was net als dat van zijn collega Jules Clabau uit de Veurnestraat te Poperinge een éénmansbedrijf. Daarom werkten beiden samen om de boomstammen te rooien en te verplaatsen. Ze kochten een vijftiental bomen ineens. De bomen werden in het bos ontschorst en door een voerman met paard en een grote houten kar vervoerd. Ze trokken ermee naar landbouwer Emiel De Pours in de Ieperseweg te Poperinge om er het hout drie tot vier maand lang te wateren in een grote weideput. Daarna trokken ze de stammen uit het water met een lange paal met ijzeren pin en de gewaterde boomstammen werden naar hun werkplaats gevoerd. Het wateren was noodzakelijk om sterkte te geven aan het hout. Hierdoor spleet het hout rechter. Om te klieven mocht het hout, net als het hout voor de klompenmaker, niet volledig uitgedroogd zijn.

Bij de beurscrash van 1929 werd de productie van de Poperingse lattenknievers tot een kwart teruggebracht. Door slechte economische omstandigheden was er weinig nieuw- en vernieuwbouw. Bovendien werd de grens met Frankrijk gesloten en veel Poperingse plafonneurs werkten regelmatig in het aangrenzende Frans-Vlaanderen.

Maurits Bonduelle verkocht zijn plafondlatten aan:

- Julien en Omer Allard, plakkers (stukadoors) in de Casselstraat 47 te Poperinge. In 1943 factureerden zij de plafondlatten tegen 30 fr. per bundel aan hun klanten.
- Auguste Timperman-Devos in de Casselstraat 37 te Poperinge. Hij was eveneens "plafonneur". Hij rekende in 1934 aan zijn klanten 7 fr. voor een bundel eiken latten.
- Romain Metsu, aannemer van plafonneer- en plakwerken in de Reningelstseweg te Poperinge.
- Aannemer Elie Butin in de Boeschepestraat te Poperinge.

De plafonneurs kwamen vaak naar de herberg Saint-Laurent om er hun plafondlatten te bestellen. De kostprijs van een bundel latten schommelde in de jaren 30 van de vorige eeuw tussen 9, 10 en 11 frank.

Maurits Bonduelle wenste dat zijn zonen een ander beroep zouden leren. Over de lattenklieverij zei hij: "Het is een stiel die dood is".

De herberg Saint-Laurent werd in 1938 afgebroken en totaal herbouwd. De naam werd gewijzigd in "De Hopbeurs". Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de herberg gebombardeerd. Net voor de afbraak in 1938 verhuisde het gezin naar de Nieuwstraat te Poperinge. Er stonden twee huisjes bij de lattenklieverij van Maurits Bonduelle.

Tijdens de tweede wereldoorlog heeft Maurits Bonduelle niet veel latten meer gekleefd. Na de oorlog heeft hij nog een beetje gewerkt in onderaanneming voor de lattenklievers Pareyn van Proven. Prosper Pareyn bracht drie à vier *plantsoenen* (boomstammen), die Maurits Bonduelle voor hem verwerkte.

Maurits Bonduelle overleed plots te Poperinge op 4 juni 1952. Hij was 65 jaar en was reeds gestopt met zijn lattenklieversbedrijf. Kort daarop kwam zoon Albert Bonduelle het lattenklieversgereedschap brengen bij mijn vader Fernand Adriaen, die als heemkundige te Poperinge traditioneel gereedschap van verdwijnende beroepen probeerde te bewaren. Albert Bonduelle was schoolmeester in de gemeentelijke jongensschool De Kouter in de Bruggestraat te Poperinge.

Het gereedschap bestond uit de volgende voorwerpen:

- Merkhamertje met initialen AD (Arthur of André David) (afb. 9). Hiermee werden de aangekochte bomen in de bossen gemerkt door wat schors af te hakken en de initialen in de stam te slaan. Ook Maurits Bonduelle had een eigen merkhamertje met de initialen MB.

Afb. 9: Merkhamertje

Afb. 10: Werkbank

- Werkbank (paard) (afb. 10), gelijkaardig aan de werkbanken op de foto van 1903.

- Grote wig (afb. 11) om bullen in twee te klieven, gelijkaardig aan de wig die Cyriel David gebruikte op de foto van 1903.
- Kerfhamer (afb. 12), versterkt met smeedijzeren banden, voor het klieven van de bullen. De hamer is gelijkaardig aan de hamer die Cyriel David gebruikte op de foto van 1903.

Afb. 12. Kerfhamer

- Kleine wig (afb. 13) om een halve *bul* in twee schieren te klieven. Het is een smeedijzeren wig met ingekapte takversiering in visgraatmotief.
- De kliefmessen (afb. 14) bestaan uit een houten steel die naar onderen toe verdikt, en een plat rechthoekig ijzer met ijzeren huls, waarin de steel past. De snede van het mes is aan de onderkant.

Op het metaal van twee kliefmessen staan de initialen RT in reliëf in een rechthoek ingestempeld (afb. 15). Dit is het merk van een plaatselijke smid.

Er zijn kliefmessen met een lange en een korte steel. Eerst werden de messen met een breed mes, de grote messen, gebruikt. Het hout werd verticaal in het paard geklemd.

Afb. 11: Grote wig om *bullen* te klieven.

Afb. 13: Kleine wig.

Afb. 14: Kliefmessen

Afb. 15: Merk RT.

Afb. 16: Drie lattenmessen.

- Drie lattenmessen (afb. 16): dit zijn kleinere messen voor de eindafwerking. Het hout werd horizontaal in het paard geklemd. Dit gereedschap is gelijkaardig aan het lattenmes dat door Arthur David gebruikt werd op de foto van 1903.
- Vier knotsen (afb. 17) die als hamer gebruikt werden. Hiermee werd op het ijzer van het kliefmes geklopt. Deze knotsen zijn gelijkaardig aan deze die op de foto van 1903 gehanteerd werden door Henri Verbiese en Maurits Bonduelle.

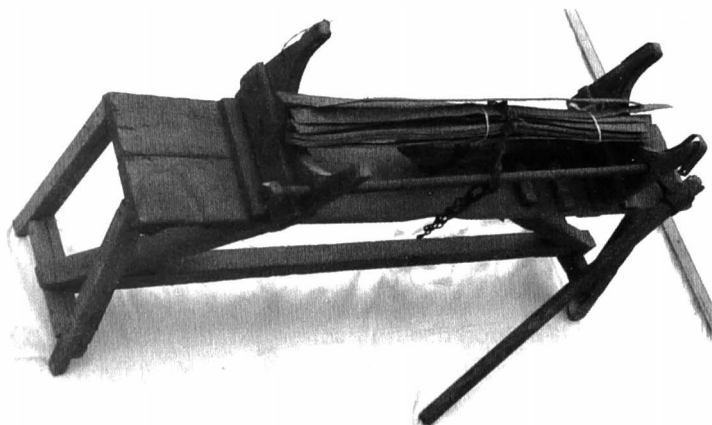

Afb. 17: Knotsen

Afb. 18: Lederen beschermings-
schort.

- Lederen beschermingsschort (afb. 18), zoals door Emiel David gedragen op de foto van 1903. De lederen schort is met een lap leder en koperen rivetten hersteld.

- Bindtoestel met twee u-vormige houders voor de afgewerkte plafondlatten (afb. 19). De latten werden samengebonden in ovale bundels. De mooiste latten waren aan de buitenkant. Deze werden eerst in de houders gelegd. Binnenin kwamen latten van mindere kwaliteit en gebroken latten. Er mocht niets verloren gaan en de plafonneurs hadden ook korte plafondlatten van bijv. een halve meter nodig. De bovenkant werd opnieuw afgewerkt met mooie latten. De bundel werd met de ketting opgespannen en op drie plaatsen met ijzerdraad vastgebonden. Afgewerkte bundels werden in vummen 'houtmijten' opgestapeld.

Afb. 19: Bindtoestel

Op de foto van het bedrijf David in 1903 was deze binder niet te zien. Heel duidelijk zijn de ingekerfde initialen JCL op dit bindtoestel. Het zijn de initialen van de Poperingse lattenkliever Jules Clabau (afb. 20).

Afb. 20: De initialen van Jules Clabau.

- Merkhamertje met initialen J.C, van lattenkliever Jules Clabau (afb. 21).

Afb. 21: Merkhamertje

Albert Bonduelle bezorgde in 1952 ook de besproken foto van 1903 en stelde een tekst op over het lattenklieven. Hij kende dit beroep, want in zijn kindertijd heeft hij zijn vader vaak geholpen. Hij mocht ook mee naar de paters van Westvleteren wanneer er bomen gekocht werden. Dit handschrift van Albert Bonduelle is bewaard gebleven en blijkt een belangrijke bron voor de studie van dit verdwenen ambacht:

Het klieven van plafondlatten

Eerst worden de plantsoenen gekocht in de wintermaanden om dan in de bloeitijd, in de Meimaand, geveld te worden. Ze worden van de schors ontdaan en in waterputten, in de weiden, voor eenige maanden gelegd. Na het wateren worden de plantsoenen naar de werkplaatsen gebracht om gezaagd te worden op de volgende lengten 1.30 m, 1.20 m, 1.10 m, 1 m, 90 cm en 80 cm. De bekomen bullen worden in twee stukken gespleten, met een wig en kerfhamer, daarvoor bekomt men dan 2 halfbullen. Elke halfbul wordt nogmaals in twee gekloven hetgeen dan schier genoemd wordt. Het schier wordt in het paard gezet en gekloven met het groot verdeelmes en een houten hamer. Vervolgens worden de stukken steeds dunner en dunner gespleten met het splijtmes tot men de eigenlijke plafondlat bekomt. De plafondlatten worden samen gebundeld, in bundels die 100 lopende meters inhouden.

Deze stiel werd in Poperinge uitgeoefend door volgende lattenklievers:

De familie David
De familie Battheu
Maurits Bonduelle
Jules Clabau
Henri Mahieu

Maurits Bonduelle was één van de laatste lattenklievers te Poperinge. Hij nam het gereedschap over van andere lattenklievers die gestopt waren. De aanwezigheid van het merkhamertje van A. David en het bindtoestel alsook het merkhamertje van Jules Clabau bij het gereedschap van Maurits Bonduelle illustreren dit.

Fernand Adriaen stelde vanaf 1959 het lattenklieversgereedschap tentoon in zijn oudheidkundig museum "Meester Adriaen", in de Goudenhoofdstraat 4 te Poperinge, tijdens de tweede periode van dit plaatselijke museum. Mijn broer Johan Adriaen inventariseerde in 1965 elk voorwerp met de code P65.106.1-20.

In 1980 werd het gereedschap door Johan Adriaen tentoongesteld in de gelegenheidstentoonstelling "150 jaar België" te Poperinge. Er werd een reconstructie gemaakt met een stapel *bullen*. (afb. 22)

Afb. 22: Een stapel *bullen* en het gereedschap.

Momenteel worden het gereedschap én de foto van 101 jaar geleden nog steeds bewaard bij de familieverzameling Adriaen (afb. 23 en 24).

Afb. 23: Uit de familieverzameling Adriaen.

Lattenkliever Jules Clabau

Jules Clabau was lattenkliever in de Veurnestraat te Poperinge. Het merkhamentje en het bindtoestel van Jules Clabau zijn hoger vermeld en afgebeeld.

Afb. 24: Gereedschap Uit de familieverzameling Adriaen.

Het lattenklievers bedrijf van de familie Battheu

De lattenklievers Firmin, Remi en Julien Battheu waren broers. Hun ouders waren houtzager Louis Battheu (†1900) en Regina Couttenier (°1837) in de Pottestraat te Poperinge. Andere kinderen waren Marie (°1871) en Camille Battheu (°1875), respectievelijk naaister en kleermaker. ⁽⁸⁾

- Firmin Battheu-Moreel (°1863) was lattenkliever en herbergier. Hij huwde in Poperinge op 26-10-1892 met Elisa Moreel (°1870). Hij was volgens de kiezerslijsten van 1920 en 1927 lattenkliever in de Ieperstraat 147 te Poperinge. Hij overleed te Poperinge op 07-04-1927. ⁽⁹⁾
- Remi Battheu (°1865) was lattenkliever en herbergier "In de langen Allée" in de Ieperstraat te Poperinge. Hij huwde in Poperinge op 21-10-1891 met naaister Maria Ludovica Gelein (°1867). Ze hadden vier kinderen, Adrienne (°1890), Gerard (°1898), Julien (°1900) en André Battheu (°1903). ⁽¹⁰⁾ Hij was in 1927 lattenkliever in de Ieperstraat 13 te Poperinge. Ook zijn zoon Julien was dan lattenkliever. Remi Battheu overleed te Poperinge op 05-08-1953.
- Julien Battheu (°1872) was lattenkliever en handelaar in de Pottestraat 45 te Poperinge. Hij trouwde te Poperinge op 12-10-1904 met Magdalena De Byser (°1877). Ze hadden drie kinderen, Maria (°1905), Agnes (°1906) en Albertina Battheu (°1909). ⁽¹¹⁾ Hij was volgens de kiezerslijst van 1927 lattenkliever in de Pottestraat 56 te Poperinge, wellicht in dezelfde woning. Hij overleed te Poperinge op 17-09-1942.
- Remi-Julien Battheu (°1900), was in 1927 lattenkliever in de Ieperstraat 115 te Poperinge. ⁽¹²⁾ Hij was de zoon van lattenkliever Remi Battheu-Gelein.

Lattenklievers Mahieu ⁽¹³⁾

- Elie Mahieu (°1872) was in 1920 en in 1927 nog steeds lattenkliever te Poperinge.
- Emeric Mahieu (°1875) was in 1920 lattenkliever te Poperinge.
- Camille Mahieu (°1877) was de zoon van werkmans Francois Mahieu en Melanie Devynck. Op 28-05-1902 trouwde hij te Poperinge met Louise Cappoen (°1879). Hij was lattenkliever en woonde in Sectie E79 te Poperinge. Hij was in 1920 en 1927 nog steeds lattenkliever te Poperinge.
- Achille Mahieu (°1881) was in 1920 lattenkliever te Poperinge.
- Cyriel Mahieu (°1893) was in 1927 lattenkliever in de Korte Bruggestraat te Poperinge.
- Henri Mahieu (°1897) was in 1920 lattenkliever in de Oudersomseweg te Poperinge. Hij kocht zijn hout in een bos in Noord-Frankrijk, waar hij het ging halen. Hij woonde en werkte er in een burgerhuis. Zijn woning stond rug aan rug met de latten-

(8) Louis Battheu († 20-07-1900) - Regina Couttenier (°Poperinge 25-04-1837, soms Cordenier vermeld in de bevolkingsregisters) - Marie (°Poperinge 04-06-1871) - Camille Battheu (°Poperinge 31-10-1875).
 (9) Firmin Battheu (°Poperinge 29-10-1863) - Elisa Moreel (°Poperinge 19-01-1870 †Poperinge 29-01-1951).

(10) Remi Battheu (°Poperinge 12-10-1865) - Ludovica Gelein (°Poperinge 30-06-1867 †Poperinge 07-09-1951) - Adrienne (°Poperinge 30-05-1890) - Gerard (°Poperinge 30-06-1898) - Julien (°Poperinge 20-09-1900) - André Battheu (°Poperinge 03-12-1903).

(11) Julien Battheu (°Poperinge 19-07-1872) - Magdalena De Byser (°Poperinge 30-10-1877 † na 1963) - Maria (°Poperinge 17-07-1905) - Agnes (°Poperinge 17-05-1906) - Albertina Battheu (°Poperinge 28-02-1909).

(12) Remi-Julien Battheu (°Poperinge 20-09-1900)

(13) Elie Mahieu (°Poperinge 03-11-1872) / Emeric Mahieu (°Poperinge 31-12-1875) / Camille Mahieu (°Poperinge 30-06-1877) / Louise Cappoen (°Poperinge 02-09-1879) / Achille Mahieu (°Poperinge 06-08-1881) / Cyriel Mahieu (°Poperinge 27-02-1893) / Henri Mahieu (°Poperinge 20-07-1897)

klieverij van Maurits Bonduelle. Henri Mahieu was gehuwd met Philomène Lahousse. Ze hadden drie zonen, Pierre, Albert en Filibert Mahieu, die de stiel leerden. Ze werkten samen als lattenknievers in het atelier van hun vader, rechts naast het ouderlijke huis in de Ouderdomseweg. Rechts naast dit atelier was er een oprit die leidde naar een put waarin de boomstammen gewaterd werden. Uiteindelijk werd het bedrijf eind jaren 30 stopgezet wegens vermindering van de vraag naar plafondblatten. Het was niet meer leefbaar. Pierre Mahieu werd rijkswachter, Albert Mahieu ging in de koolmijnen werken en Filibert Mahieu werd arbeider bij het spoorwegstation te Poperinge. Hij maakte de treinen schoon. De waterput van de lattenknievers werd gedempt door de vuilnisdienst en op de plaats van het atelier liet Pierre Mahieu zijn woning bouwen.

Lattenknievers Melis

Lattenkniever Leopold Melis-Braem hield in het begin van de 20ste eeuw herberg "In Westvlaanderen" in de Casselstraat te Poperinge, aan de hoek met de Duinkerkestraat. Later werd de herberg verder uitgebaat door lattenkniever Omer Melis-Deceuninck (°1881) ⁽¹⁴⁾. Deze herberg was het lokaal van de Poperingse brandweer, de duivenmaatschappij De Eendracht en de schuttersgilde Sint-Joris. Omer Melis was in 1927 nog lattenkniever in de Casselstraat 23.

Afb. 25: Café "In Westvlaanderen" met het gezin van lattenkniever Leopold Melis en enkele klanten.

Lattenknievers Debeir ⁽¹⁵⁾

In de kiezerslijst van 1920 zijn er 4 lattenknievers Debeir vermeld:

- Jules Debeir-Verbiese (°1858), in de Pottestraat 74 te Poperinge.
- Remi Debeir (°1881), in de Doornstraat 36 te Poperinge.
- Theofiel Debeir, eveneens in de Doornstraat 36.
- Albert Debeir (°1885), in de Doornstraat 34 te Poperinge.

(14) Omer Melis-Deceuninck (°Poperinge 06-10-1881)

(15) Jules Debeir (°Poperinge 13-03-1858) / Remi Debeir (°Poperinge 08-04-1881) / Albert Debeir (°Poperinge 29-12-1885)

Lattenkliever Medard Messiaen

Medard Messiaen (°1889) was in 1920 lattenkliever te Poperinge. ⁽¹⁶⁾ Hij woonde in herberg "De Filature" in de Ieperseweg. In de kiezerslijsten van 1927 wordt hij niet meer vermeld.

Lattenkliever Frederic Dujardeyn

Frederic Dujardeyn (°1867) was in 1920 lattenkliever in de Hofstraat 2 te Poperinge. ⁽¹⁷⁾

Lattenkliever Gaston Duprez

Gaston Duprez (°1895) wordt in de kiezerslijst van 1920 vermeld als lattenkliever te Poperinge. ⁽¹⁸⁾

Lattenkliever Elie Stechler

Elie Stechler (°1877) was in 1920 lattenkliever in Sectie A30 te Poperinge. ⁽¹⁹⁾

Lattenkliever Henri Six

Henricus Six werd geboren te Halluin in 1855 als zoon van Leo Six en Eugenia Francisca Serruys. Hij huwde te Poperinge op 2 april 1879 met Carolina Sioen. Henri Six was lattenkliever te Poperinge. Ze hadden één zoon, Reynildis Six (°1880). Hij volgde zijn vader niet op als lattenkliever, maar werd onderwijzer in de Gemeenteschool te Poperinge. Na het overlijden van Carolina Sioen hertrouwde Henri Six te Poperinge op 31-10-1883 met Louise Brutein (°1845). Lattenkliever Henri Six overleed te Poperinge op 03-01-1893 op 37-jarige leeftijd. ⁽²⁰⁾

Lattenkliever Jerome Verhaeghe

Jerome Verhaeghe (°1894) was in 1920 lattenkliever in Sectie D118 te Poperinge. Hij hield ook herberg "t Wit Paard" in de Abeelseweg te Poperinge, aan de hoek met de Lenestraat. ⁽²¹⁾

Lattenkliever Donat Pareyn

Donat Pareyn (°1861) was in 1920 lattenkliever in de Pottestraat 15 te Poperinge. ⁽²²⁾

Lattenklievers Pareyn te Proven, nu deelgemeente van Poperinge

De familie Pareyn was een zeer bekende lattenklieversfamilie. Zij zouden in de streek van Poperinge de belangrijkste producenten van plafondlatten geweest zijn.

Het lattenklieversbedrijf Pareyn te Proven werd gesticht door Emiel Pareyn, toepasselijk "Miel Latte" genoemd. Hij werd geboren in Poperinge op 10 februari 1854 en was wellicht de oudere broer van de Poperingse lattenkliever Donat Pareyn-Merlevede. Emiel Pareyn kwam naar Proven bij zijn huwelijk met Louise Vanlaere. Hij woonde in het centrum van het dorp.

16) Medard Messiaen (°Poperinge 6-11-1889)

17) Frederic Dujardeyn (°Poperinge 06-05-1867)

18) Gaston Duprez (°Poperinge 5-02-1895)

19) Elie Stechler (°Poperinge 25-0-1877)

20) Henricus Six (°Halluin 23-03-855) / Carolina Sioen (°Poperinge 3-01-1857 †Poperinge 02-04-883) / Reynildis Six (°Poperinge 9-02-1880 †Poperinge 06-11-948) / Louise Brutein (°Poperinge 8-12-1845 †Poperinge 02-12-900).

21) Jerome Verhaeghe (°Poperinge 22-08-1894)

22) Donat Pareyn (°Poperinge 05-6-1861)

Afb. 26: Emiel Pareyn

Afb. 27: Woning van Emiel Pareyn, foto Ivan Top op 14 augustus 2004.

Afb. 28: Het lattenklieversatelier Pareyn, foto Ivan Top op 14 augustus 2004.

Emiel Pareyn had een belangrijke houthandel en verkocht ook plafondlatten. Daarvoor had hij een man in dienst, die voor hem doorlopend aan het werk was. Hij deed dit achter aan het huis in het lattenknieversatelier, dat uitgaaf op het kerkhof. Het was een gebouwtje met horizontale *bebarding* met houten planken. Het gebouw bestaat nog en is omgebouwd tot dubbele garage. Bij goed weer gebeurden de werkzaamheden buiten. Vanaf 1920 werd de lattenkniever Emiel Van Haverbeke, "Miel de lattespieter" genoemd. Hij was geboren te Passendale op 21-02-1869. Op 2 juni 1920 is hij te Proven aangekomen. Hij staat op een oude postkaart aan het kerkhof bij de kerk van Proven.

Afb. 29: Postkaart met "Miel de Lattespieter" in hemdsmouwen.

Emiel Pareyn werd een notabele van het dorp. Hij was commandant van de brandweer, medestichter van de plaatselijke muziekfanfare en gemeenteraadslid. Naast houthandelaar was hij ook tussenpersoon in de hophandel. Emiel en Louise Pareyn-Vanlaere hadden meerdere kinderen. Hector en Prosper Pareyn zetten de stiel voort, aanvankelijk samen en later elk afzonderlijk.

Afb. 30: Hector Pareyn

Emiel Pareyn overleed te Proven op 17-12-1925. Tijdens de begrafenis was er broodbedeling aan de armen van Proven. Hector Pareyn (°1893) was handelaar en lattenkliever. ⁽²³⁾ Hij was gehuwd met Maria-Magdalena Van Lierde. Men noemde hem "Hector Latte". Op 19 februari 1926 werd hij door het gemeentebestuur aangesteld als bevelhebber van de plaatselijke brandweer, als opvolger van zijn overleden vader. Net als zijn vader bekleedde hij deze functie tot aan zijn overlijden.

Prosper Pareyn (°1884) was eerst gehuwd met Marcelline Butaye. ⁽²⁴⁾ Er waren zeven kinderen. Na haar overlijden hertrouwde hij met Marie-Louise Blaecke. Hij bouwde een woning aan de hoek tussen de Roesbruggestraat en de Blasiusweg (de vroegere Krombekerstraat) te Proven, en hield er herberg "In de Weegschaal". Aan de zijkant was er immers een weegbrug voor vrachtvervoer. Bij hem was één van beide tramhaltes te Proven. Naast de inkomdeur is er nog steeds een ijzeren ring te zien, waarin een vlag werd gestoken om de bestuurder van de tram, en later de bus te verwittigen dat er in de herberg reizigers waren die wensten op te stappen.

Prosper Pareyn werd naar traditie "Pros Latte" genoemd. Op hoge ouderdom was hij te Proven een gekend dorpsfiguur. Hij was er dikwijls te zien met zijn twee *canestokken*. Zijn zoon Robert werd "Berten Latte" genoemd. Hij zal aanvankelijk zijn vader wel geholpen hebben in de lattenklieverij, maar hij oefende het familieberoep niet

²³⁾ Hector Pareyn (°Proven 30-5-1893 † Proven 31-10-1933)

²⁴⁾ Prosper Pareyn (°Proven 21-1-1884 † Proven 08-08-1963)

Afb. 31: Woning van "Pros Latte", foto Ivan Top op 14 augustus 2004.

verder uit omdat er geen vraag meer was naar plafondlatten. Hij trouwde met Antoinette Jonckheere en werd herbergier "In het Hoppeland" te Proven. Hij was tevens hoppekweker.

Het gereedschap van "Pros Latte" werd in 1965 verzameld door Johan Adriaen en komt van Lydie Vercruyce, echtgenote van Roger Pareyn, "Meester Pareyn". Prosper Pareyn was haar schoonvader.

Volgende voorwerpen uit dit atelier werden bewaard:

- Hamer voor het merken van bomen met de initialen RC. De steel is in versierd buxushout. Inventarisnummer: P65.126 (zie afb. 32).
- Merkhamertje met de initialen G.V. voor het merken van bomen. Inventarisnummer: P65.125 (afb. 33).
- Zaag van lattenklievers.
- Enkele kliefmessen.
- Binder voor lattenklievers (afb. 34). Twee stokken met ketting en haakje om een bundel gekliefde latjes samen te houden. Bij het alaam van de lattenklievers David is er een gelijkaardig gereedschap, vastgemaakt aan het bindpaard. Inventarisnummer: P65.121.

Afb. 32: Hamer voor het merken van bomen.

Afb. 33: Merkhamertje voor het merken van bomen.

Afb. 34: Binder voor lattenklievers.

Einde van een traditie

Blijkbaar was er ook in Poperinge heel wat productie van plafondlatten. In tegenstelling met Sint-Joris-ten-Distel, waar vooral met sparnenhout gewerkt werd, waren de Poperingse plafondlatten in eikenhout. Daarom is het krulmes, waarmee in Sint-Joris-ten-Distel de houtnerf van de in vier gekliefde stammen verwijderd werd, te Poperinge niet bekend. In Sint-Joris-ten-Distel waren er een beperkt aantal bedrijven met zeer veel arbeiders, terwijl in Poperinge de lattenklierij bestond uit éénmanszaken en kleine familiebedrijfjes. Veel lattenkliers van Poperinge hadden nog een bijberoep als herbergier. Sommige lattenkliers hadden de naam “ruig volk” te zijn, omdat ze “vuile kluchten” vertelden. De Poperingse lattenkliers moesten rond 1950 stoppen omdat er geen plafondlatten meer moesten geleverd worden. Na de Tweede Wereldoorlog werden in de nieuwbouw meer en meer betongewelven geplaatst. Voor renovaties en herstellingen aan oudere woningen werden er door de plafonneurs én de leveranciers van pleister op een ambachtelijke manier pleisterplaten gegoten.

Dit gebeurde in een houten kader. Het pleister werd voor de stevigheid vermengd met paardenhaar, later met schaaastro. De bovenkant van de gegoten plaat werd diep en met golvende of hoekige beweging ingekrast door middel van een metalen kam. Dit deel kwam bij plaatsing aan de onderkant van het plafond. De krassen zorgden voor goede hechting van de afwerkinglaag in pleister. Later werd overgeschakeld naar de industrieel vervaardigde gipskartonplaten.

Afb. 35: Voorbeeld van een stuk pleisterplaat, versterkt met paardenhaar.

In Poperinge werden de lattenkliers *lattesplieters* genoemd. Dit woord is er ondertussen op een halve eeuw tijd totaal verdwenen uit het taalgebruik.

Bronnen

- S.n., De Poperingse herbergen in de periode 1918-1940, Het Wekelijks Nieuws, 1977.
- Archief familie Adriaen.
- Stadsarchief Poperinge, bevolkingsregisters, kiezerslijsten 1920 en 1927.
- Gesprekken met Denise Deneire-Bonduelle in juni 2004, interview Johan Adriaen.
- Adh. DAUW, Lattenknievers in het Bulskampveld, in Biekorf, 1962, JG. 63, nr. 5, blz. 145-147.
- Sigfried DEBAEKE, Bij ons in West-Vlaanderen, Hoe onze grootouders leefden en werkten, Koksijde, 2003, blz. 143.
- Luc DEVLIEGHER, Landelijk en ambachtelijk leven, Provinciaal museum Bulskampveld Beernem, Brugge, 1998, blz. 92-93 en 201.
- G. FONCK, Voor wie niet weet wat lattenknieven is, Florimond (81) van Ursel-Knesselare maakte een "ware en klare beschrijven", krantenartikel 18 april 1981.
- J. LANDUYT, Lattenknieverij te Beernem, in Bos en Beverveld, JG. 8 (1974-1975), blz. 63-67.
- Ernest LEEUWERCK, De vroegste fotograaf te Poperinge, in Aan de Schreve, 1973, nr. 4, blz. 29-30.
- Daniel STEEVENS, De lattenknieverij en het (on)gemeenschappelijk vakverbondsfront van Sint-Joris-ten-Distel, in De streek van lage lonen en lange uren, Deel I, Brugge, 1985, blz. 166-168.
- Willy TILLIE & Stefaan COSSEY, Groeten uit het hoppeland, Poperinge, 1994.
- Renaat VAN DER LINDEN, Eigentijdse straatbeelden, blz. 195.
- Jozef WEYNS, Lattenkloversalaam uit Sint-Joris-ten-Distel, in Album Joseph Delbaere, Rumbeke, 1968, blz. 251-257.
- <http://www.mot.be>.